

KWA Bedrijfsadviseurs **Terugblik 2018**

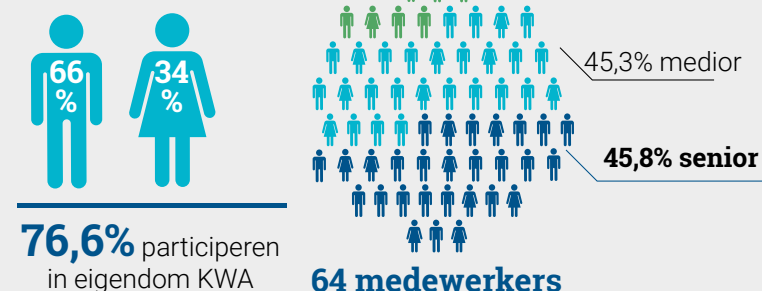

Terugblik 2018

Met gepaste trots presenteren wij de KWA Terugblik 2018. Via deze infographic klikt u door cijfers en verhalen die laten zien hoe wij vorm geven aan duurzame betrokkenheid bij onze klanten en betrokkenheid bij onze hele werkomgeving.

Directie KWA Bedrijfsadviseurs
André Lokhorst en Robin Sinke

Organisatie

Financieel overzicht

Omzet 2018	6,9 M euro
Omzet 2017	6,6 M euro
Omzet 2016	6,5 M euro
Omzet 2015	6,2 M euro

Duurzaamheid

Aardgas:
16.061 Nm³
CO₂-uitstoot
29.312 kg

Elektriciteit:
53.087 kWh
CO₂-uitstoot
24.155 kg

Tientallen artikelen op **KWA.nl** en publicatie **11 artikelen** in vakbladen

Organisatie van **40 bijeenkomsten**

Kennisdeling

Makeonline®
HANDS-ON COMPLIANCE

Gebruikers:
Alle bedrijfssectoren in Nederland

20% groei van gebruikers

Klanten en projecten

642 klanten

882 projecten

klanttevredenheid
8,3

Nieuwe diensten

E-learning
ATEX

Adviesdienst
Geothermie

Circulaire
economie

Life Cycle
Performance

Doelen KWA 2019

Klanten

Vervoer

Bedrijfsvoering

Medewerkers

Organisatie

KWA Bedrijfsadviseurs B.V. is een onafhankelijk adviesbureau en gevestigd in Amersfoort. KWA helpt bedrijven bij het ontwikkelen en realiseren van oplossingen die bijdragen aan het resultaat en de continuïteit van het bedrijf. KWA is vooral actief op de gebieden Milieu en omgeving, KAM-management, Energie- en procestechniek, en Arbo en veiligheid. KWA kenmerkt zich door betrouwbare en praktische kennis in te zetten voor langdurige en professionele verbintenissen met onze relaties.

KWA Bedrijfsadviseurs is ontstaan uit de vereniging Krachtwerktuigen, die opgericht is in 1915. Door de jaren heen zijn we van een energieadviesbureau getransformeerd naar een breed adviesbureau.

Terugblik 2018 KWA

KWA wil bijdragen aan een duurzamere toekomst, naast haar reguliere bedrijfsvoering als toonaangevend adviesbureau voor productiebedrijven en instellingen in Nederland. Daar zijn in 2018 extra stappen voor genomen. Deze Terugblik 2018 beschrijft de ontwikkelingen binnen KWA van het afgelopen jaar, geeft de status van duurzame initiatieven en presenteert een selectie van projecten waar we trots op zijn.

Missie

KWA staat midden in de samenleving, onze missie en ambitie:

- KWA draagt het meeste bij aan duurzaam ondernemen door haar klanten te helpen met verminderen en beheersen van hun energie- en milieubelasting, door het actief adviseren van duurzame, effectieve en innovatieve oplossingen.
- KWA deelt haar kennis en ervaring met haar stakeholders, zowel klanten als de gehele omgeving waarin KWA opereert.
- KWA gaat intern actief aan de slag met duurzame bedrijfsvoering, waardoor ook de externe bijdrage wordt gestimuleerd (practice what you preach).
- KWA is een aantrekkelijke werkgever, waar duurzame inzetbaarheid van de medewerkers voorop staat.

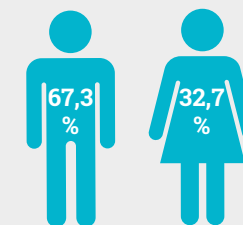
KWA hanteert een bijzondere organisatiestructuur. De leidinggevende functies rouleren namelijk iedere 4 jaar tot 8 jaar. Bekeken wordt welke senior adviseur een leidinggevende functie op zich kan en wil nemen.

Medewerkers zijn eigenaar

We zijn met z'n allen eigenaar van KWA. Alle medewerkers in vaste dienst krijgen de mogelijkheid aandelen te kopen om zo te participeren in KWA. Zo'n 76,6% is mede-eigenaar. Daarmee hebben ze daadwerkelijk invloed op de bedrijfsvoering, de investeringen en het rendement dat KWA uiteindelijk behaalt.

Komen en gaan van medewerkers

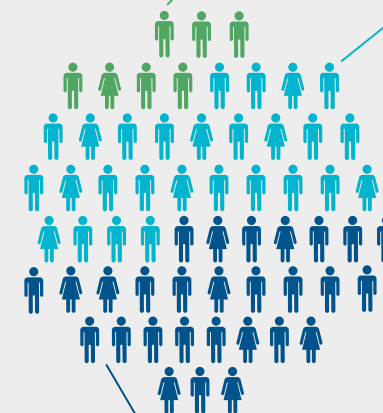
Ook in 2018 kwamen en gingen er collega's. Eind 2018 waren er 64 medewerkers in dienst. Daarvan zijn er 34,4% vrouw en 65,6% man. Nog meer feiten: van de 64 medewerkers zijn 10,9% junior, 45,3% medior en 45,8% senior.

76,6% participeren
in eigendom KWA

64 medewerkers

10,9% junior 45,3% medior

45,8% senior

Maak kennis met onze nieuwe collega's

Wouter Zijlstra:

"Hoe kun je als bedrijf je medewerkers in positieve zin verbazen? Vraag het KWA! De open cultuur, oog voor de klant, oog voor de werknemer.. geen mooie woorden, maar een passie met inhoud."

Adviseur Procestechniek en energie

Frank Waenink:

"KWA Bedrijfsadviseurs biedt een prettige werkomgeving met volop ruimte voor eigen initiatief."

Adviseur Procestechniek en energie

Monique Oostvogels

"KWA is voor mij een ideaal bedrijf: niet te groot en niet te klein, lekker informeel maar ook zeer professioneel en vakkundig."

Adviseur Milieu

Marlene Huijer

"Een warme organisatie met veel ruimte voor eigen initiatief en ontwikkeling, dat is wat ik zocht als net afgestudeerde in mijn eerste professionele baan. Bij KWA werd ik niet teleurgesteld, een heerlijk platte organisatie met een open cultuur, pragmatische insteek en aandacht voor het bieden van duurzame oplossingen. Wat wil je nog meer?"

**Adviseur KAM-management/
duurzaamheid**

Gerard Oude Wesselink

"Een open cultuur, flexibel en pragmatisch, een bijdrage leveren aan toekomstbestendige oplossingen met leuke collega's, zoek je dat? KWA, look no further!"

Adviseur Procestechniek

Michel Braam:

"KWA bevalt mij uitstekend en is oprecht een plezier om bij te werken."

KWA biedt mij veel vrijheid en verantwoordelijkheid om eigen initiatieven en interesses in het vakgebied veiligheid uit te kunnen oefenen. KWA is een deskundige, platte en vooral pragmatische organisatie, wat ik fantastisch vind."

Adviseur Arbo en veiligheid

Daniela ter Borg:

"Ik vind het super leuk en leerzaam om naast ervaren collega's te werken."

Voor mij is KWA niet alleen een bedrijf dat als doel heeft de klant te helpen, maar ook een bedrijf dat medewerkers de mogelijkheid geeft zich professioneel te ontwikkelen."

Adviseur Milieu

Alwin ten Hove

"Na negen jaar als geoloog in de olie en gas, is dit een mooi moment om

ook zelf met de energietransitie aan de slag te gaan. Bij KWA krijg ik alle ondersteuning om me te ontwikkelen als adviseur en alle ruimte om nieuwe diensten te ontwikkelen."

Adviseur Energie & procestechniek

Anneké Slenters

"Echt een verademing om nu te werken in een team van professionals met één gezamenlijk doel: zorgen dat de klant de best mogelijke ondersteuning krijgt."

Adviseur KAM-management

Financieel overzicht

KWA is een financieel stabiel bedrijf en laat in de afgelopen jaren steeds groei zien. De omzet over 2018 was 6,9 miljoen euro.

Wij gaan voor meer

KWA zet in op duurzame groei, ook financieel, om haar klanten blijvend te ondersteunen en tegelijkertijd te kunnen investeren in de duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers.

Investeren

Met deze omzet is uiteindelijk een netto resultaat behaald van circa € 300.000. Daarnaast hebben wij in 2018 extra geïnvesteerd in communicatie en onze arbeidsvoorwaarden.

In 2018 zagen we de omzet verder groeien naar 6,9 M euro, in lijn met onze

groeiambities

Omzet 2018 6,9 M euro

Omzet 2017 6,6 M euro

Omzet 2016 6,5 M euro

Omzet 2015 6,2 M euro

Klanten en projecten

Wij geloven in een duurzame bedrijfsvoering. Waarbij bedrijven actief en visionair denken en handelen. Waar ze slimme investeringen doen en de steeds wijzigende wet- en regelgeving voor het bedrijf laten werken. KWA helpt bedrijven hun continuïteit te waarborgen. Of het nu advies is of het realiseren van projecten, samen gaan we voor de juiste oplossing of resultaat.

Onze klanten bevinden zich in diverse sectoren. Wij werken al 100 jaar samen met de industrie, waarbij wij onze klanten helpen met het krijgen en houden van een 'license to operate'. Een greep uit de sectoren die wij bedienen:

- Voedsel
- Infra en bouw
- Chemie en petrochemie
- Energieproductie
- Papier-, textiel-, glas- en metaalproductie
- Rubber en kunststof
- Farmacie
- Afvalinzameling en -verwerking
- Waterschappen
- Woningbouwcorporaties
- Universiteiten en UMC's
- Opslag en distributie

In 2018 heeft KWA 882 verschillende projecten bij 642 klanten uitgevoerd.

Hoewel het totale aantal projecten ten opzichte van 2017 licht is gedaald, is de omzet gestegen.

Klantentevredenheid

Na afloop van een project versturen we een klanttevredenheidsvragenlijst. Omdat wij onze dienstverlening willen verbeteren en omdat we willen weten hoe klanten die hebben ervaren. In 2018 heeft KWA gemiddeld 8,3 gescoord in klanttevredenheid.

Voorbeelden van projecten

Case Industriewater Eerbeek

Case Zenith

Case Isala

Case Arbo/veiligheid - diverse klanten

Case Induce

Case NZO

Oog voor innovatie én omgeving bij waterzuivering Eerbeek

Industriewater Eerbeek (IWE) zuivert het afvalwater van de Eerbeekse papierindustrie. De hoogwaardige zuivering verwerkt een vuilvracht die te vergelijken is met de vuilvracht van een stad als Utrecht. De omgeving én het milieu hebben hierbij continu aandacht. Door optimalisatie en innovatie draagt het bedrijf bij aan de duurzaamheidsgedachte, met aandacht voor hergebruik van biogas, water, reductie van het energiegebruik en het vrijkomen van afval.

Het zuiveren van het afvalwater van de Eerbeekse papierfabrieken Neenah Coldenhove, DS Smith Paper De Hoop en Mayr-Melnhof Eerbeek is al circa 60 jaar de kernactiviteit van IWE. Door het ontwikkelen en toepassen van innovaties, levert IWE tegenwoordig biogas én gezuiverd water terug aan DS Smith. Een mooi praktijkvoorbeeld van de circulaire economie.

Knellende wetgeving

Aan het afvalwater van de papierindustrie dienen, voor een optimaal zuiveringsproces, nutriënten te worden toegevoegd. Dit kan met chemicaliën, maar IWE gebruikt reststromen van andere bedrijven. Qua duurzaamheid is dat een prima oplossing. De wetgeving vormt echter een obstakel voor dergelijk hergebruik.

KWA wordt regelmatig ingeschakeld door IWE voor vergunningvraagstukken. Directeur van IWE Walter Hulshof zegt hierover: "We hebben onlangs een nieuwe omgevingsvergunning verkregen, maar dit was niet

eenvoudig. Mijn ervaring leert dat verduurzaming niet alleen technologisch is, daar heb je ook wetgeving voor nodig. Die wetgeving hoeft niet vooruit te lopen, maar moet ook niet remmend werken. Sommige aspecten ga ik nooit begrijpen, zoals wanneer het gaat om mogelijkheden tot duurzaam gebruik, zoals ons biogas, maar dan met een knelpunt vanuit de wetgeving."

Terugleveren biogas en circulaire economie

In de normale situatie is de levering van biogas aan DS Smith een mooi voorbeeld van de circulaire economie. "IWE levert sinds 2016 het uit afvalwater geproduceerde biogas terug aan DS Smith. Met hun installatie benutten zij bijna 100% van de energie-inhoud van het biogas, als aardgasvervanger in hun efficiënte warmtekrachtcentrale, waarbij elektriciteit en warmte volledig gebruikt kunnen worden", aldus Hulshof. De wetgeving gaat echter knellen als DS Smith geen biogas kan afnemen wegens storingen.

Toekomstplannen IWE

IWE staat niet stil qua onderzoeken en innovaties: "De met ondersteuning van KWA verkregen nieuwe omgevingsvergunning geeft ons ruimte voor onderzoek en dat is een grote vooruitgang. We willen zelf slibstromen opwaarderen tot grondstof. Bijvoorbeeld door het te drogen, pelletiseren, verbranden en de vrijkomende warmte nuttig te gebruiken voor het droogproces. Dat leidt tot een reductie van onze afvalstroom, zonder dat we extra externe energie gebruiken."

Het verkrijgen van ruimte in de vergunning om testen en onderzoeken te doen, was volgens KWA-adviseur Martin van der Slik een belangrijk punt in de aanvraag: "KWA helpt bedrijven bij het aanvragen van de bestaande en toekomstige activiteiten. Een reële aanvraag met voldoende flexibiliteit om initiatieven te ontplooiën, zeker als het gaat om onderzoeken naar duurzaamheidsontwikkelingen zoals bij IWE."

Adviseur

Martin van der Slik

033 422 13 87
mvs@kwa.nl

Lean & mean veiligheidsbeheerssysteem (VBS) voor Brzo-inrichting

Met ondersteuning van KWA heeft Zenith Energy Amsterdam haar VBS van een onoverzichtelijk systeem, met een veelvoud aan procedures, gereduceerd en verbeterd naar een overzichtelijk systeem mét inbegrip van de PDCA-cyclus.

Zenith Energy Amsterdam Terminal is een inrichting voor de opslag en overslag en het behandelen van ruim 1 miljoen ton aan brandbare vloeistoffen. Gelet op deze hoeveelheden is de terminal een Brzo-inrichting. Zenith Energy heeft de terminal in 2016 overgenomen van de vorige eigenaar. In het verleden werd er door de toenmalige moederorganisatie een groot aantal corporate guide lines, procedures en werkwijzen opgelegd, wat tot een woud aan documenten leidde.

Veilig en milieuverantwoord

Al deze werkwijzen moeten feitelijk zeker stellen dat medewerkers op een veilige én milieuverantwoordelijke wijze hun werkzaamheden uitvoeren. In totaal maakten in 2016 ruim 270 documenten onderdeel uit van het veiligheidsbeheerssysteem. Ook werd invulling gegeven aan de vereisten uit ISO-normen, VBS (volgens Brzo) en het toenmalige interne managementsysteem. Door de omvangrijke hoeveelheid aan documenten en onderliggende normen leek het meer op een papierensysteem, waarin alles tot in detail werd beschreven. Het systeem voldeed noch aan interne voorwaarden, noch aan de normen van de tijd.

“Wij wilden naar een systeem met 1) één eenduidige basis waarbij 2) de output van registraties het feitelijke bewijs van uitgevoerde handelingen is. Dit in tegenstelling tot procedures met een (detail)beschrijving om uitleg te geven aan uitvoering en registraties,” aldus Nora Pitz.

Stapsgewijze aanpak

De Brzo 2015-wetgeving (waaronder Seveso III bijlage 3) werd gekozen als hierin bepalend. Samen met een adviseur van KWA is overeenkomstig PGS 6 ‘Aanwijzing voor de implementatie voor Brzo 2015’, met als basis een herkenbaar Pbzo-document, uitgewerkt welke werkwijzen en verplichtingen relevant zijn voor het veiligheidsbeheerssysteem. Vervolgens is vastgesteld welke huidige werkwijzen uitvoering geven aan de verplichtingen. Samen met de proces-eigenaren zijn hun werkwijzen doorgenomen en waar nodig geactualiseerd. Hiermee kon een veiligheidsbeheerssysteem worden opgesteld overeenkomstig het VBS met een intrinsieke PDCA-cyclus.

Overzicht en duidelijkheid

Om de PDCA-cyclus te verankeren in het VBS, zijn, samen met het voltallige MT van Zenith, plannen en acties geformuleerd die leiden tot een verdere verbetering van de veiligheidsperformance binnen Zenith. Op basis daarvan is het Pbzo-document herzien

en eveneens ‘LEAN & MEAN’, maar bovenal herkenbaarder gemaakt voor de organisatie. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een overzichtelijk veiligheidsbeheerssysteem. Voor de directiebeoordeling is een format opgesteld dat door elk MT-lid (proces-/afdelingsverantwoordelijke) werd ingevuld.

Vervolg: veiligheidsrapport

Het bestaande veiligheidsrapport van de inrichting zal eveneens worden herzien, zodat het logisch aansluit op het VBS en herkenbaar is voor de organisatie.

“Uiteindelijk komt het neer op uitvoering. Het was verfrissend en verhelderend om samen met KWA te komen tot een praktische en pragmatische uitwerking van het veiligheidsbeheerssysteem,” volgens Nora Pitz.

Senior adviseur

Henk Bootsma

033 422 13 86
hmb@kwa.nl

KWA beheert bodemenergiesysteem Isala ziekenhuis

Ziekenhuisorganisatie Isala gebruikt sinds 2013 een bodemenergiesysteem. Helaas bleven de prestaties van het systeem achter. Daarom schakelde Isala KWA in om het systeem te gaan beheren. Hierdoor worden de energieprestaties verbeterd, de kosten in de hand gehouden, is er een prettig en stabiel klimaat én wordt het milieu ontzien door tonnen minder CO₂-uitstoot.

Bodemenergiesystemen kunnen fors besparen op CO₂-uitstoot en kosten. Het besparingspotentieel is echter alleen realiseerbaar als het beheer van de systemen goed geregeld is. KWA Bedrijfsadviseurs is gecertificeerd voor het beheer van het bovengrondse deel van bodemenergiesystemen én gecertificeerd voor het ontwerp van het ondergrondse deel van bodemenergiesystemen.

Geen makkelijke ondergrond

Ziekenhuisorganisatie Isala in Zwolle betreft sinds 2013 haar warmte en koude uit haar eigen bodemenergiesysteem. De ondergrond waarin de bronnen zijn gerealiseerd blijkt echter niet de makkelijkste en de energiecentrale, verdeeld over 4 deelgebouwen van het hoofdgebouw in Zwolle, is complex. Zonder een goede structuur voor het beheer van dit bodemenergiesysteem bleek de afgelopen jaren dat de prestaties van het systeem achterbleven. Vanaf de zomer van 2018 heeft KWA van

Isala de opdracht gekregen het bodemenergiesysteem te gaan beheren. De aanpak van KWA is geborgd met het gebruik van de Deming-circle (Plan-Do-Check-Act). Onze overtuiging is dat alleen met een heldere en degelijke structuur het systeem tot continu verbeterde prestaties kan komen.

Veel partijen betrokken

KWA is gestart met een zogenoemde 'Eerste beoordeling'. Dit is een wettelijke verplichting, waarmee een organisatie laat zien aan welke wettelijke en andere eisen voldaan wordt. Met het daaruit ontstane inzicht is vervolgens een beheerplan opgesteld, dat een koppeling maakt tussen enerzijds beheer en onderhoud, en anderzijds tussen ondergronds en bovengronds systeem. Omdat het bodemenergiesysteem van Isala relatief groot is, zijn er ook veel partijen betrokken. KWA heeft als onderdeel van het beheerplan veel aandacht besteed aan taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Door hier veel aandacht aan

te besteden, wordt voor langere tijd geborgd dat belangrijke activiteiten en verplichtingen worden uitgevoerd en juist niet dubbel worden gedaan.

Zo min mogelijk sleutelen

Naast het toezien op het uitvoeren van alle wettelijke en andere verplichtingen, is er in het beheer ook specifiek aandacht voor een structurele verbetering van het systeem, om zo kosten te besparen en energieprestaties te verbeteren. De gehanteerde strategie van KWA is hierbij dat er zo min mogelijk gesleuteld wordt aan de installatie en er vooral aandacht is voor verbetering van instellingen en borging van veranderingen.

Door deze aanpak blijven de kosten voor Isala zo ver mogelijk beperkt, voldoet het systeem aan de geldende verplichtingen en is de gebruiker van het ziekenhuis verzekerd van een prettig en stabiel klimaat. En het milieu is er ook bij gebaat. Door een goede structuur wordt veel CO₂-uitstoot vermeden.

Senior adviseur

Wobbe van den Kieboom

033 422 13 42
wki@kwa.nl

Werken aan duurzaam inzetbare medewerkers

Veel klanten van KWA vinden goed werkgeverschap belangrijk. Een belangrijke factor van goed werkgeverschap is het bieden van een gezonde en veilige werkomgeving voor medewerkers. Dit zorgt ervoor dat ze duurzaam inzetbaar zijn: medewerkers verzuimen minder snel en de kans op langdurige uitval is ook kleiner. KWA ondersteunt bedrijven bij het duurzaam inzetbaar houden van hun medewerkers.

Een belangrijke factor voor een gezonde en veilige werkomgeving zijn de arbeidsomstandigheden. KWA ondersteunde in 2018 14 bedrijven bij het in kaart brengen van en adviseren over arbeidsrisico's. KWA gebruikt daarbij een zelfontwikkelde versie van de risico-inventarisatie (afgekort als RI&E). Met dit instrument worden arbeidsrisico's op een algemeen niveau in kaart gebracht. Als blijkt dat een arbeidsrisico schadelijk kan zijn voor medewerkers, moet dit nader worden onderzocht met een zogenoemd verdiepend onderzoek. Ook dit type onderzoeken heeft KWA in 2018 voor meerdere bedrijven uitgevoerd.

Werken met gevaarlijke stoffen

Bij veel klanten van KWA wordt gewerkt met gevaarlijke stoffen. Bij het werken kunnen medewerkers deze stoffen inademen of via de huid in het lichaam krijgen. In 2018 voerde KWA bij 7 bedrijven een verdiepend onderzoek uit om te bepalen of deze blootstelling al dan niet schadelijk is voor de gezondheid van medewerkers. Adviezen die daarbij

meerdere keren naar voren komen, zijn het gebruik van puntafzuiging, een aangepaste werkorganisatie en het gebruik van de juiste adembeschermingsmiddelen. Daarnaast ondersteunde KWA een aantal bedrijven gedurende het hele jaar met het beheer van het bestand aan gevaarlijke stoffen. Hiermee hielden de bedrijven goed zicht op de in het bedrijf aanwezige stoffen en konden ze de juiste maatregelen treffen om medewerkers veilig te laten werken.

Duurzame inzetbaarheid

Ook nadere onderzoeken naar blootstelling aan geluid, trillingen en biologische agentia zijn uitgevoerd, evenals incidentenonderzoeken en het ondersteunen van bedrijven bij het opzetten van een bedrijfsnoodorganisatie. Samengevat heeft KWA in 2018 met haar brede dienstverleningspakket op meerdere fronten een bijdrage geleverd aan een gezonde bedrijfsvoering, door het duurzaam inzetbaar houden van vele medewerkers van haar klanten.

Senior adviseur

Pieter Westers

033 422 13 91
pw@kwa.nl

Project Induce: Europese samenwerking en de energietransitie

Om de energietransitie in bedrijven te laten slagen, is de gedragscomponent essentieel. Met alleen het identificeren van de technische mogelijkheden ben je er nog niet. De vraag is, hoe krijg je eenmaal geïdentificeerde maatregelen geïmplementeerd? En hoe krijg je alle medewerkers alert om op de juiste momenten de juiste beslissingen te nemen?

Zo zijn bij natuurlijke vervangingsmomenten eventuele barrières voor daadwerkelijke energiebesparing vaak niet (alleen) financieel. Ook het gedrag van mensen en de organisatiecultuur zijn van wezenlijk belang: aspecten waar het project INDUCE zich op richt.

KWA is partner van het Europees samenwerkingsproject INDUCE 'Towards a sustainable agro-food INDUstry: Capacity building programmes in Energy efficiency'. Van 2018 tot medio 2020 vormen ECN, KWA en FNLI samen het projectteam voor Nederland. De Agrofoodsector in Frankrijk, Duitsland, Spanje en Nederland staat centraal in dit Europese project. INDUCE wil bijdragen aan het vergroten van energie-efficiëntie door benodigde training en het opbouwen van capaciteit, met een focus op bewustzijn, mindset en daadwerkelijk gedrag. Ultiem doel is het realiseren van een energiebewuste bedrijfscultuur.

Op maat gemaakte training

De trainingen worden ontwikkeld bij en in samenwerking met in totaal 15 pilot-bedrijven, waarvan vier in Nederland. Er is bij de betrokken pilotbedrijven al een assessment op de huidige situatie gemaakt, wat de basis vormt voor de opzet van een op maat gemaakte training. Tijdens de training worden de resultaten gemonitord om de trainingen te verbeteren. Het hogere doel van INDUCE is het opzetten van een trainingsmethodiek & toolkit die uiteindelijk kan worden uitgerold naar andere bedrijven.

Allerlei barrières

De meeste bedrijven beginnen niet op nul, ze zijn al volop met de energietransitie bezig en lopen daarbij tegen allerlei barrières aan. Het INDUCE-project haakt aan bij deze ervaringen. Per pilotbedrijf bekijken wij, in overleg, welke methoden passend zijn (maatwerk) om het bedrijf verder te helpen met energiebesparing. Bijzonder aan

de INDUCE-aanpak is dat deze de nadruk legt op de invloed van organisatiecultuur, besluitvormingsprocessen en gedrag op energiebesparing. Het idee hierachter is dat, als bedrijven de invloed hiervan beter begrijpen, zij ook zelfstandig stappen gaan zetten richting energiebesparing, aansluitend op hun huidige bedrijfsvoering.

Adviseur

Marcel

van den Bovenkamp

033 422 13 45

mb@kwa.nl

CO₂-reducerende maatregelen duidelijk in beeld voor klimaatdoelstellingen zuivelindustrie

De Nederlandse zuivel-industrie wil haar CO₂-uitstoot nog verder reduceren. Dat kan door onder andere in te zetten op de elektrificatie van de warmtevraag in het productieproces en de inkoop van duurzame opgewekte elektriciteit bij haar melkveehouders. Het resultaat van ons onderzoek naar CO₂-reductiemogelijkheden is een leidraad en leent zich voor het bepalen van een eigen specifieke energetische uitgangssituatie die past in de bedrijfsstrategie van een zuivelfabriek.

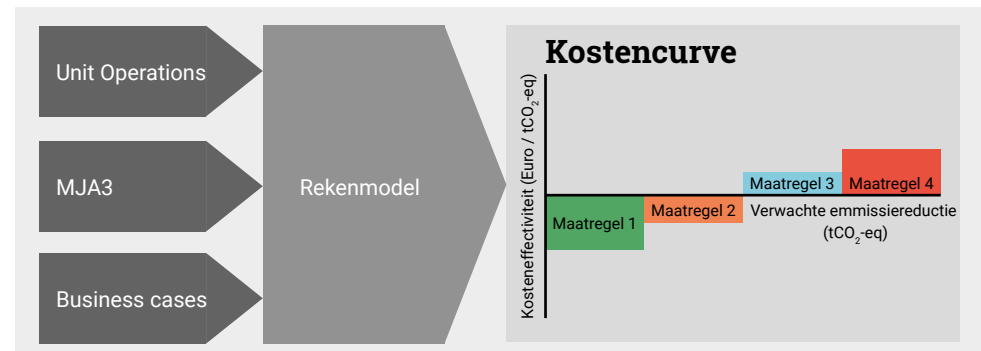
Speciaal ontwikkeld rekenmodel

KWA heeft de CO₂-reducerende maatregelen in kaart gebracht. Wij hebben speciaal voor de zuivelindustrie een rekenmodel ontwikkeld en daarmee de maatregelen uitgewerkt tot kostencurves. Voor 2030 en 2050 is vastgesteld wat de mate van implementatie van de maatregelen, is om zo het potentieel voor de zuivelindustrie te bepalen. Met deze gegevens is de kosteneffectiviteit, de jaarlijkse kosten per ton vermeden CO₂, berekend en zijn de kostencurves gemaakt.

Belangrijkste maatregelen

De belangrijkste maatregelen voor de Nederlandse zuivelindustrie zijn:

- Elektrificatie van de warmtevraag:
 - Oude, inefficiënte thermische indampers vervangen door mechanische (elektrische) efficiënte indampers in combinatie met membraantechnologieën.
 - Inzet van warmtepompen voor verwarmen van lage

temperatuurvraag van 40°C tot 80°C, zoals CIP, luchtbehandeling, gebouwverwarming, pasteurisatie en thermisatie.

- Vergroening van de elektriciteitsvraag.
- Maatregelen droger: warmteterugwinning en toepassen sorptiedrogers.
- Vergroening resterende warmtevraag.

De resultaten van het onderzoek zijn een leidraad voor de zuivelverwerkende industrie: 53 fabrieken die gezamenlijk jaarlijks meer dan 14 miljard liter melk verwerken. De resultaten lenen zich voor het bepalen van een eigen, specifieke energetische

uitgangssituatie die past in de bedrijfsstrategie. Naast aandacht voor de technologie aspecten van CO₂-reductie, zijn ook bewustwording, het invoeren van financiële prikkels om energiebesparingsprojecten te laten concurreren met andere investeringsprojecten, en het onderhouden van een gedegen energie-managementsysteem, belangrijk.

Senior adviseur

Bas Oldenhof

033 422 13 41
bo@kwa.nl

Wij geloven dat met het delen van kennis iedereen sterker wordt, wij én onze klanten. Daarom organiseerde KWA ook in 2018 regelmatig externe en interne bijeenkomsten, trainingen en cursussen. Daarnaast waren er de 4 informatienetwerken voor bepaalde doelgroepen. Deze informatienetwerkgroepen zijn de KAM contactgroep, BRZO werkgroep, Productiewerkgroep voor plantmanagers en de Productiewerkgroep. In 2019 is het Bedrijvennetwerk Energietransitie opgericht.

In 2018 heeft KWA meer dan 40 bijeenkomsten georganiseerd.

Energietransitie: vóór op de golf

In 2018 was de energietransitie een 'hot item'. Niet alleen in Nederland, maar in de hele wereld. Daarom hebben wij het seminar 'Energietransitie morgen' georganiseerd, waaraan bijna 100 deelnemers deelnamen. Plantmanagers, KAM-coördinatoren, sustainability managers, technologen, energiemanagers, projectmanagers, process engineers, operationeel directeurs: iedereen

wil weten hoe je invulling kan geven aan de energietransitie.

Na deze succesvolle dag van intensieve kennisdeling, is het Bedrijvennetwerk Energietransitie opgericht. Wat was de aanleiding om dit netwerk te starten? Vanuit het Klimaatakkoord ligt er een pittige opgave voor de industrie om de CO₂-emissie te reduceren. In de fabrieken moet het gebeuren en ze moeten zelf invulling geven aan die energietransitie. Hoe? Er is niet één oplossing, er zijn er meerdere. Daarom draait

dit netwerk om kennis delen, samen nieuwe initiatieven ontplooiën en elkaar helpen. Het doel van dit bedrijvennetwerk is een plek faciliteren waarin bedrijven op de hoogte kunnen blijven van de razendsnelle (technologische en wetgevende) ontwikkeling en tegelijkertijd kunnen leren én sparren met collega's uit verschillende

branches/bedrijven. Inmiddels hebben zo'n 25 bedrijven zich aangemeld.

KWA-artikelen

In 2018 hebben onze medewerkers tientallen artikelen op de KWA-website gezet en 11 artikelen gepubliceerd in verschillende bladen.

Enkele uitspraken tijdens het seminar

"Het is belangrijk om alle opties op tafel te houden. Als Nederland moeten we net iets eerder beginnen, zodat we onze know-how kunnen exporteren."

"Het is belangrijk flexibiliteit te behouden; focus niet op één ding of oplossing, maar bouw flexibiliteit in. Zorg ervoor dat er geen lock-in ontstaat."

"Energiebesparing staat niet op de prioriteitenlijst. Als er andere initiatieven oppoppen die meer opbrengen, dan gaan die altijd voor."

"Een half jaar geleden geloofde niemand dat we een flinke energiereductie konden realiseren. Nu zijn we de mogelijkheden aan het onderzoeken en het kan gewoon!"

"De silver bullet bestaat niet. Er is niet 1 oplossing, er zijn er meerdere."

KAM
contactgroep

secretariaat@kamcontact.nl
www.kamcontact.nl

Brzo
werkgroep

secretariaat@brzowerkgroep.nl
www.brzowerkgroep.nl

PWGP
productiewerkgroep
procesindustrie

secretariaat@pwgp.nl
www.pwgp.nl

PWG
productiewerkgroep

secretariaat@pwg.nl
www.pwg.nl

BNET
bedrijvennetwerk
energietransitie

bnet@kwa.nl
www.bedrijvennetwerkenergietransitie.nl

Omdat wet- en regelgeving complex is, is er bij bedrijven behoefte aan duidelijkheid. Door ISO-audits en ook door controles van de overheid en maatschappelijke druk, voelen zij meer en meer dat de nadruk gelegd wordt op het in compliance zijn met wettelijke eisen. KWA helpt met het vertalen van relevante wetgeving naar de dagelijkse praktijk.

Om het proces actief te ondersteunen is **Makeonline** ontwikkeld. Deze softwaretool biedt handige hulpmiddelen om op een praktische manier informatie aangeleverd te krijgen, taken uit te zetten in de organisatie, risicoanalyses uit te voeren en auditrapportages vast te leggen en op te volgen. Met onze aanpak en **Makeonline** hebben bedrijven meer grip en meer overzicht op het complianceproces. Het cyclisch karakter zorgt voor een continu verbetering van de bedrijfsprocessen. De aantoonbare vastlegging maakt dat auditors en handhavers vertrouwen hebben in de kwaliteit van de (6 stappen-)aanpak.

Makeonline blijft groeien. In 2018 hebben alle bedrijfssectoren gebruikgemaakt van **Makeonline**. We zagen 20% groei van het aantal gebruikers.

Makeonline®
HANDS-ON COMPLIANCE

Gebruikers:
Alle bedrijfssectoren in Nederland

20% groei van gebruikers

E-learning ATEX en veiligheid

Actuele kennis is fundamenteel voor een goede, optimale en veilig bedrijfsvoering. Daarom heeft KWA in 2018 een e-learning opgezet rondom explosieveiligheid.

Explosieveiligheid speelt een belangrijke rol bij veel verschillende bedrijven. Explosierisico's worden geïnventariseerd en beoordeeld in het explosieveiligheidsdocument. Hieruit volgen maatregelen, die genomen moeten worden in zogenoemde 'ATEX-zones', om een explosie te voorkomen. Deze maatregelen zijn allemaal onderdeel van het explosieveiligheidsdocument. Maar hoe vertalen medewerkers die regels vanuit het explosieveiligheidsdocument eigenlijk naar de praktijk? En hoe krijgen medewerkers voldoende kennis om deze regels na te leven?

Basiskennis voor veiligheid

Dit is de reden waarom KWA in 2018 de e-learning voor ATEX en veiligheid heeft ontwikkeld. Door deze cursus te volgen, hebben medewerkers die in contact met ATEX-zones komen, de basiskennis voor veiligheid. Via onze e-learning Awareness Explosieveiligheid kunnen zij het vereiste certificaat halen. En dat allemaal via de computer op een zelf gekozen tijdstip. KWA verwacht minimaal 1.000 mensen die in contact komen met ATEX-zones, te helpen.

Adviseur

Fokko van de Koppel

033 422 13 78
fk@kwa.nl

Verwarming door geothermie

Hoe kunnen we op grote schaal de warmtevraag van industriële processen verduurzamen én hoe gaan gemeenten hele wijken van het gas af halen? U heeft er vast wel eens van gehoord en ook onze regering ziet het als één van de puzzelstukken die we de komende decennia nodig gaan hebben om onze klimaatdoelen te halen: geothermie.

Het klimaatakkoord van Parijs (2015) en het daaruit voortvloeiende nationaal klimaatbeleid van de Nederlandse overheid, vereisen een sterke reductie van de CO₂-emissie. Om de procesindustrie te verduurzamen tot een industrietak die netto geen CO₂-uitstoot heeft in 2050, moeten enerzijds energiebesparende- en CO₂-emissiereducerende maatregelen worden doorgevoerd en anderzijds moet de energievoorziening worden verduurzaamd. Stoom, opgewekt met aardgas, wordt van oudsher als warmtemedium voor de warmtevraag gebruikt, waardoor de warmtevraag vaak gerelateerd is aan CO₂-emissie. Een alternatieve, duurzame bron vinden voor de warmtevoorziening zou de industrie dus een eind op weg helpen. Datzelfde geldt in zekere mate ook voor het 'van het gas losgaan' van Nederlandse woonwijken, waar aardgas wordt gebruikt om bijvoorbeeld cv-ketels te laten draaien.

Zeer warm water

KWA heeft door de jaren heen al veel bedrijven in de procesindustrie bijgestaan in hun streven naar een efficiënte en duurzame bedrijfsvoering. Daarnaast zijn wij

bij vele bodemenergieprojecten betrokken geweest, om de verwarming (en koeling) van de gebouwde omgeving te verduurzamen. Deze twee op het eerste gezicht verschillende activiteiten komen samen wanneer je een link legt tussen een hoge warmtevraag (industriële processen) en het feit dat er diep in de ondergrond zeer warm water (zelfs tot boven 200°C) te vinden is. Kort door de bocht: diepe bodemenergie is met andere woorden geothermie.

Ondanks dat geothermie al langere tijd wordt toegepast om kassen in het Westland te verwarmen, is het een relatief onbekend fenomeen, waarvoor de afgelopen jaren veel extra aandacht is gekomen. De potentie van geothermie wordt hoog ingeschat: meer dan 200 PJ per jaar uit meer dan 700 aardwarmtesystemen in 2050, zie het energierapport EBN: Opschaling Aardwarmte in Warmtenetten (2018). Hiervan zal vooral de gebouwde omgeving en de procesindustrie moeten profiteren, ze moeten immers een alternatief gaan vinden willen de vereiste klimaatdoelen gehaald worden. Omdat er veel specialistische kennis

bij geothermie komt kijken, ontbreekt de kennis bij bedrijven en gemeenten om de voor- en nadelen per locatie tegen elkaar af te wegen.

Geothermisch potentieel

Met de recente komst (en kennis) van een geoloog, is het voor KWA dus een logische stap om bedrijven en gemeenten te gaan helpen met een strategische verkenning rond CO₂-reducerende alternatieven voor aardgas. Hierbij maken wij een inschatting van de lokale warmtevraag en analyseren wij óf, en op welke manier, het geothermische potentieel van de (diepe) ondergrond benut zou kunnen worden. Naast geothermie adviseren wij ook hoe andere alternatieven, zoals waterstof en warmtepompen kunnen bijdragen aan de energietransitie.

Adviseur

Alwin ten Hove

033 422 13 61
ath@kwa.nl

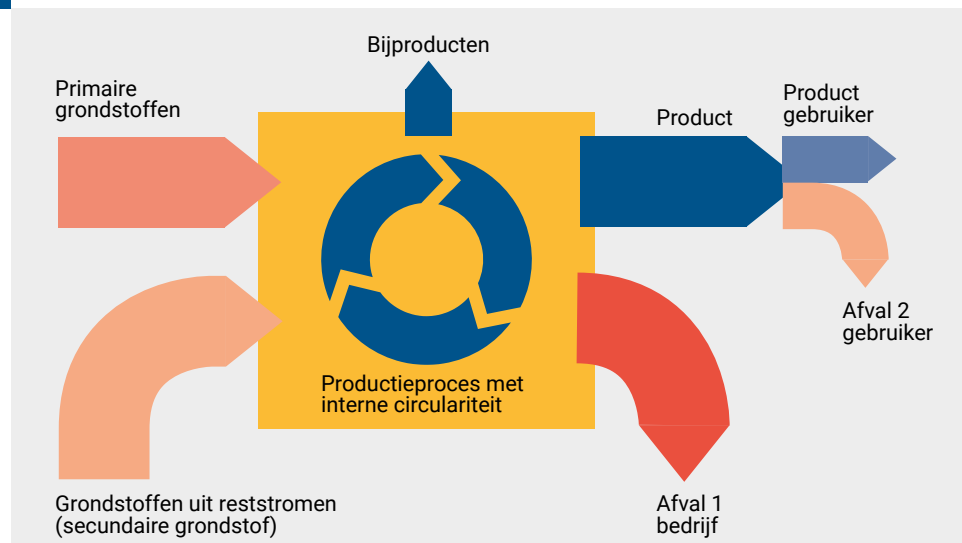
Circulaire economie: reststromen herwaarderen

KWA wil bedrijven graag helpen om de circulaire economie te versnellen. Het blijft namelijk lastig, buiten het interne productieproces, als bedrijf circulair te handelen en actief bij te dragen aan de circulaire economie. Complete wetgeving werkt ook niet mee.

Bedrijven nemen grondstoffen in en produceren afval en reststromen die ze afvoeren. De grondstoffen (input zijde) kunnen vaak worden vervangen door reststromen van andere partijen (secundaire grondstoffen). Zo wordt op het gebruik van primaire grondstoffen bespaard. Met de levering van eindproducten gaan ook reststromen gepaard, bijvoorbeeld verpakkingen. Daarnaast produceert een bedrijf ook bijproducten en de 'werkelijke' afvalstromen (afvalwater, afvalmaterialen), zoals het schema laat zien:

Beïnvloedbare stoffenstromen rondom het productiebedrijf

Complexe wetgeving rondom afval, die op dit vlak nog in ontwikkeling is, evenals onduidelijke definities, helpen niet mee in de transitie naar een circulaire economie. Zo lopen bedrijven die circulair willen handelen, tegen het probleem aan dat ze als afvalstoffenverwerker kunnen worden aangemerkt.

Dit kan onder andere de volgende consequenties hebben:

- Indeling in een andere milieucategorie waardoor strijdigheid met het bestemmingsplan ontstaat, een bedrijf vergunningplichtig wordt of er een milieueffectrapportage(MER)-beoordeling moet komen.
- Uitvoeren Bibob-toets.
- Negatief imago.

Daarnaast kan uit een diepere blik op het grondstoffengebruik, op componentniveau, blijken dat deze zich niet lenen voor hergebruik. Goede intenties verzanden hierdoor heel gemakkelijk in het handhaven van de huidige productiewijze: er wordt niet

op grondstoffen bespaard en kosten voor afval blijven onverminderd hoog. KWA helpt bedrijven bij het in kaart brengen van de afvalstromen en kostenbesparingen.

Adviseur

Marlies Huijbers

033 422 13 76
mhu@kwa.nl

Senior adviseur

Monique Oostvogels

033 422 13 50
mo@kwa.nl

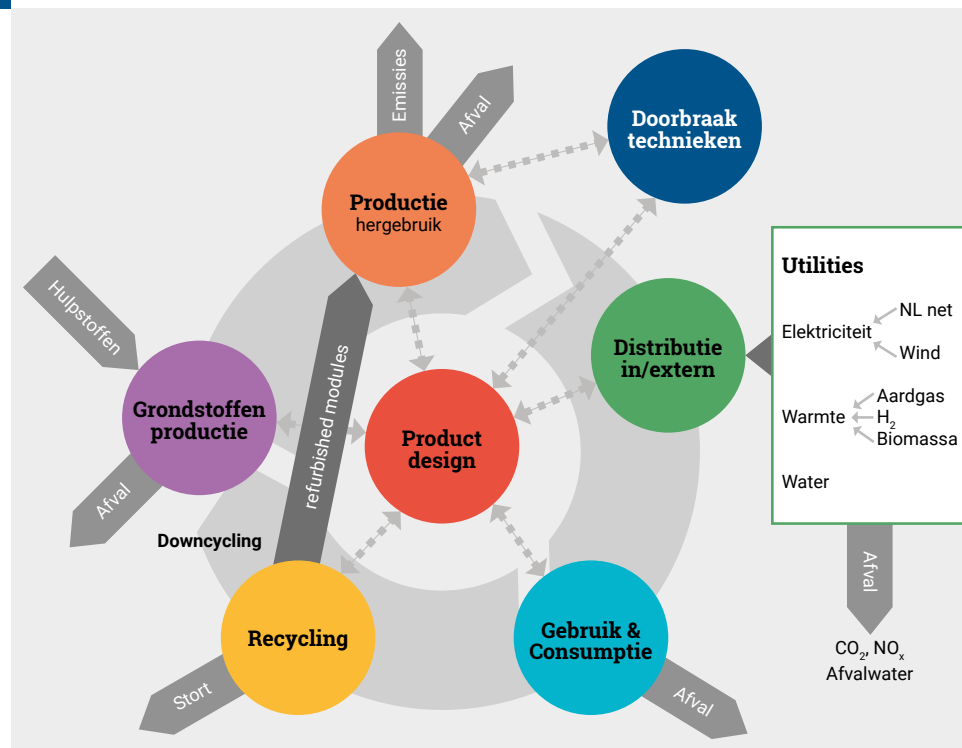

Eigen regie met Life Cycle Performance

Een nieuwe adviesdienst van KWA: Life Cycle Performance. De EU, en daarmee Nederland, wil een vergaande circulaire economie in 2050. Een variatie aan stakeholders spoort bedrijven dan ook steeds meer aan hierop in te spelen. Maar ons advies is: neem vooral de regie in eigen hand! De Life Cycle Performance uit de ISO 14001 is daarbij een prima middel.

Bedrijven kunnen zich voor ISO 140001 mét het onderdeel CO₂-reductiemanagement certificeren. Dit vraagt een kwantitatieve analyse van de CO₂-emissie in elke ketenstap. Deze methodiek komt overeen met de scope 3-benadering uit de CO₂-prestatieladder (niveau 4 & 5). Scope 3 is daarnaast een onderdeel geworden van het Klimaatakkoord voor de industrie. Zo is de circulaire economie verweven met de CO₂-reductiedoelen. Een ander voordeel is dat men door de integratie van ISO 140001 en CO₂-reductiemanagement voldoet aan de eisen van de EED Energie audit. Een win-win.

KWA helpt industriële bedrijven met het maken van een kwalitatieve en kwantitatieve analyse van de CO₂-emissie in elke ketenstap. De analyse die wij maken, beslaat alle levenscyclusstappen in bijgaand model. In elk onderdeel bekijken we wat de footprint van het product is, uitgedrukt in CO₂-emissie, wat de bijbehorende milieuaspecten zijn en hoeveel invloed u in deze stap kunt uitoefenen.

Adviseur

Marlene Huijter

033 422 13 58
mah@kwa.nl

Senior adviseur

Fons Pennartz

033 422 13 33
amp@kwa.nl

Duurzaamheid binnen KWA

Naast het duurzaam adviseren op alle vakdisciplines, het publiceren van artikelen en het organiseren van bijeenkomsten om kennis te delen heeft KWA interne doelen om haar bedrijfsvoering te verduurzamen.

Duurzaamheid is een breed begrip. KWA zet zich het liefst in op alle hoofdlijnen, maar beseft dat niet op alle onderwerpen evenveel focus en inspanning geleverd kan worden. Voor het optimaal en effectief inzetten van duurzaamheidsmaatregelen, is het van belang na te gaan op welke hoofdlijnen de meeste impact kan worden bereikt.

Daarom is de zogeheten materialisatie-index (gebaseerd op de ISO 26000) ingevuld. Hierbij zijn een groot aantal MVO-maatregelen beoordeeld op mate van impact voor KWA en haar stakeholders. De uitkomsten hiervan zijn in het figuur samengevat en vormen de basis voor de uitwerking van de verschillende duurzaamheidsinitiatieven in ons beleid.

Hoewel de mate van impact van duurzaamheidsmaatregelen voor de 4 hoofdlijnen verschillend is, verplicht KWA zich op deze hoofdlijnen actief duurzaamheid te ontwikkelen. Dit betekent dat voor elke hoofdlijn jaarlijks één of meerdere projecten en acties worden uitgevoerd. Deze projecten en acties worden in ons jaarplan opgenomen, met concretisering van de doelstellingen en mijlpalen voor de bewaking van de voortgang.

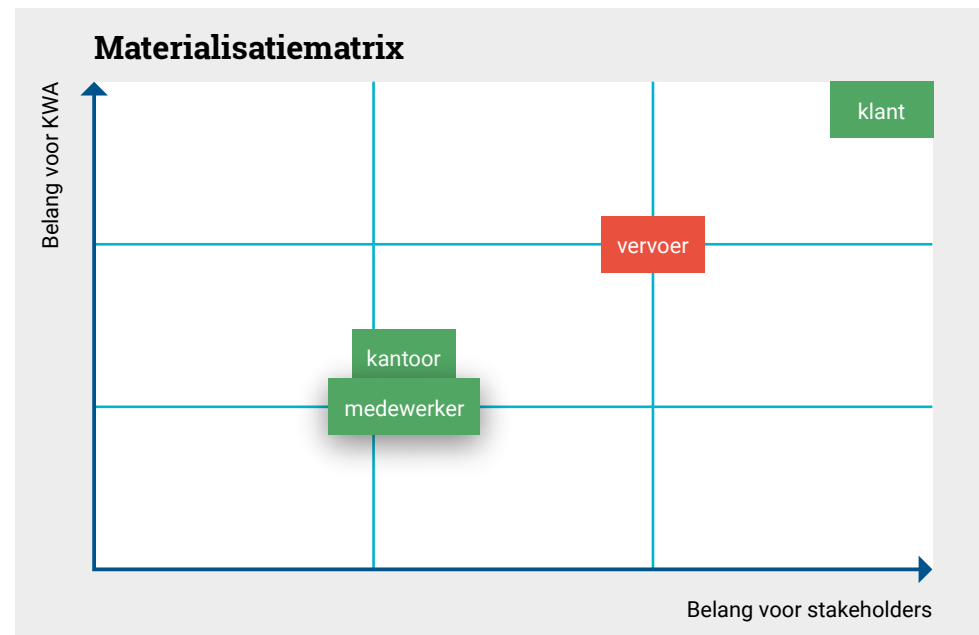
Naast de impact van de projecten houdt KWA ook rekening met impact van de interne bedrijfsvoering. Hiervoor stelt KWA jaarlijks een rapportage op. De belangrijkste

stakeholders van het bedrijf zijn de medewerkers en de klanten. Zij staan centraal in de duurzame ontwikkeling van de organisatie.

Doelstellingen

In het najaar van 2018 is een opzet gemaakt voor strategisch invulling van de duurzaamheidsdoelstellingen voor de lange termijn.

De doelstellingen worden in 2019 verder geconcretiseerd, waarna deze in 2020 worden uitgezet in de organisatie. Onderwerpen die hierbij aan bod komen zijn onder andere een nieuw mobiliteitsbeleid, aangezien daar qua CO₂-uitstoot de meeste winst te behalen valt, maar ook bewustwording bij de collega's.

Bedrijfsvoering

De belangrijkste milieuaspecten vanuit de interne bedrijfsvoering zijn:

- Transport/verkeer (zakelijk en woon-werk)
- Kantoor
- Medewerker
- Klant

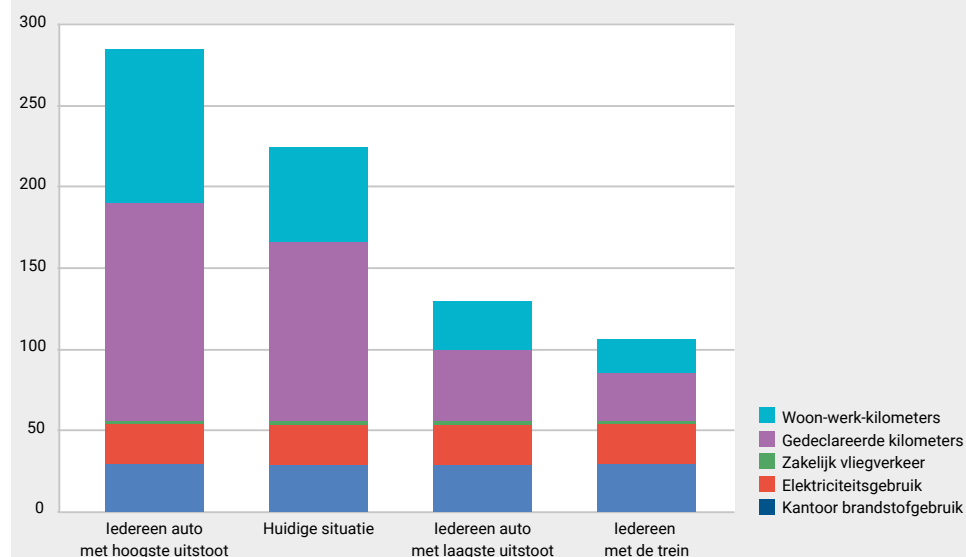
CO₂-footprint

De milieu-impact voor wat betreft energie duidt KWA in haar CO₂-footprint. In de grafiek is deze weergegeven over de afgelopen 8 jaren. Omdat de omvang van de CO₂-footprint sterk afhankelijk is van de omvang van onze activiteiten, is eveneens het omzetverloop over deze jaren weergegeven.

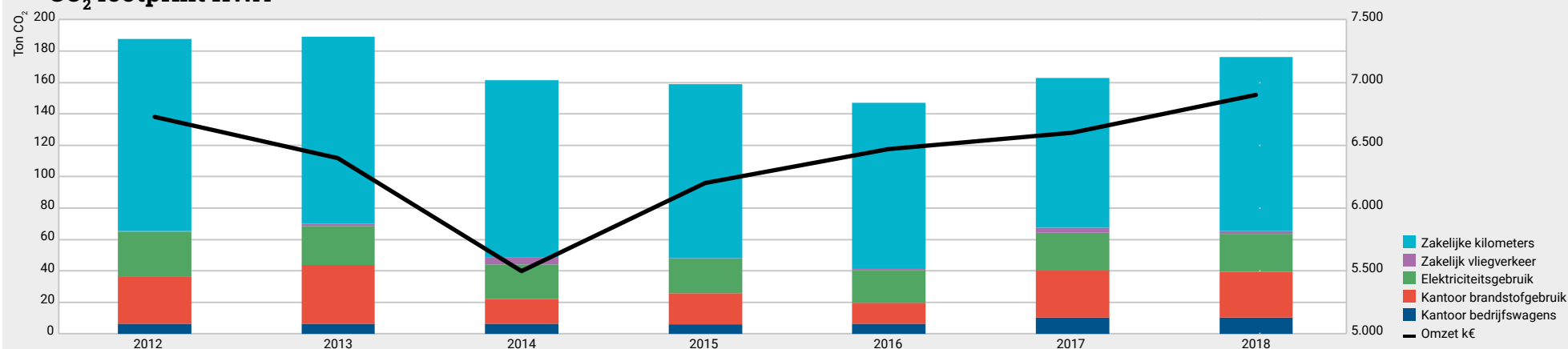
Invloed van de persoonlijke keuze

In de volgende grafiek is interessant om te zien wat de invloed is van de persoonlijke keuze van de medewerkers. Op deze manier is inzichtelijk gemaakt hoe deze bijdraagt aan de CO₂-uitstoot van KWA in totaal.

Invloed persoonlijke keuze CO₂-uitstoot 2018

CO₂ footprint KWA

Transport/verkeer

KWA heeft een kantoor op een centrale locatie in Amersfoort, op loopafstand van het station. Dit is een bewuste keuze. Medewerkers en gasten worden aangemoedigd om met het openbaar vervoer te reizen.

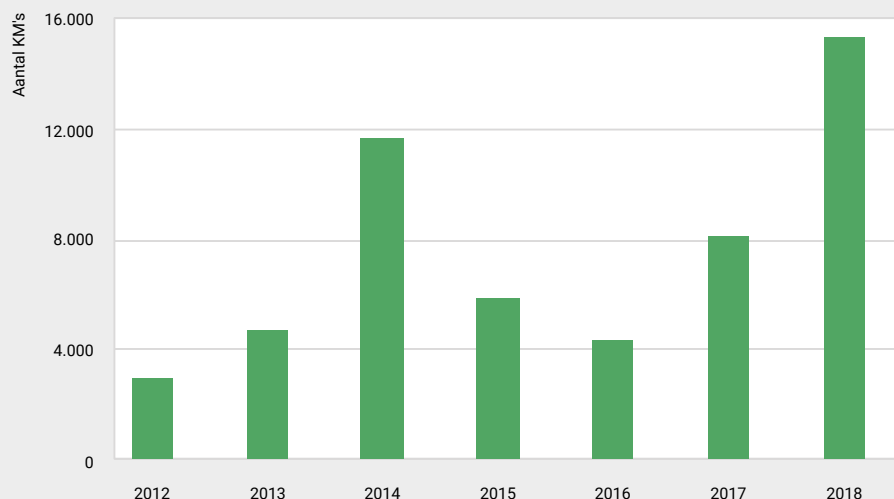
Onze medewerkers zijn veel op pad naar klanten. In de afgelopen jaren is KWA verschillende initiatieven gestart om het zakelijke en woon-werkverkeer te reduceren en te verduurzamen. Dit gebeurt onder andere door:

- Greenwheels-gebruik
- Thuiswerkfaciliteiten
- Mogelijkheden tot telefonisch vergaderen
- NS Businesscard
- Compensatie van uitgestoten hoeveelheid CO₂

KWA-medewerkers kunnen gebruik maken van het zakelijke Greenwheels-abonnement en kunnen met dit abonnement 3 auto's reserveren.

In het afgelopen jaar zien we een flinke stijging van het Greenwheels-gebruik, daar waar we de jaren hiervoor een daling zagen. Het gebruik van Greenwheels is voornamelijk

Greenwheels-gebruik

Feit: gebruikers van Greenwheels stoten per jaar 230 tot 320 kilogram minder CO₂ uit. Daardoor wordt het milieu minder belast. Daarnaast zorgen gebruikers van Greenwheels ervoor dat er minder auto's op straat staan.

afhankelijk van persoonlijke overwegingen van onze medewerkers, zoals wel of geen auto kopen, interesse in deelprojecten, en is het praktisch genoeg. In 2019 willen we meer inzicht krijgen in het Greenwheels-gebruik, waaronder hoeveel medewerkers er precies gebruik van maken en met welke redenen. Op basis van deze informatie willen

we verbeteracties opzetten om het gebruik te verhogen.

Thuiswerken en andere initiatieven

Tevreden en gezonde medewerkers presteren ook beter. Over het algemeen wordt er veel gereisd naar klanten en dan is er ook nog de werk/privé balans. Daarom

kan iedereen thuis en flexibel werken. Op die manier kunnen onze medewerkers beter hun tijd indelen, efficiënter werken en minder reizen en daardoor minder emissies veroorzaken.

Door onder andere thuiswerken te faciliteren en een verhuisvergoeding te bieden bij een verhuizing dichterbij het kantoor, worden medewerkers aangemoedigd om het woon-werkverkeer te beperken.

Daarnaast worden er periodiek rijvaardigheidscursussen georganiseerd voor alle medewerkers. In oktober 2018 is de laatste cursus georganiseerd voor een groep nieuwe en vaste medewerkers, die op kosten van KWA de cursus hebben doorlopen. De cursus staat in het teken van 'Het Nieuwe Rijden', met aandacht voor zowel veilig gedrag op de weg als zuiniger rijden.

Duurzaamheid

Kantoor

Binnen de kantooromgeving van KWA is het aspect milieu onder te verdelen in **Energieverbruik, Zakelijk verkeer, Materialen en Afval.**

Energieverbruik

Het energieverbruik van het kantoor is op te delen in aardgasverbruik en elektriciteitsverbruik. In 2018 is 16.061 Nm³ aardgas verbruikt (CO₂-uitstoot 29.312 kg) en 53.087 kWh elektriciteit (CO₂-uitstoot 24.155 kg). KWA gaat het kantoorgebouw verduurzamen bij de volgende verbouwing, naar verwachting in het najaar van 2019. Het energielabel van het gebouw is in 2018 vastgesteld op label F. Het streven is om binnen enkele jaren het pand duurzaam te verwarmen.

Elektriciteit kopen wij al jaren groen in, daarnaast heeft KWA sinds 2009 ongeveer 25 m² aan zonnepanelen op het dak van het pand liggen. Deze zonnepanelen leverden in 2018 3834 kWh elektriciteit op, wat direct aan het elektriciteitsnet van het pand wordt geleverd.

KWA is in 2018 begonnen met led-verlichting in het gebouw aan te brengen. 20% van de pand is nu van led-verlichting voorzien.

CO₂-compensatie

KWA onderkent het feit dat een aanzienlijk deel van de milieu-impact vanuit de transportbewegingen komt. De totale hoeveelheid zakelijke kilometers, te weten 493.513, worden gecompenseerd via Gold

Standard credits van de Climate Neutral Group.

Materialen

De inkoop van materialen door KWA levert slechts een bescheiden impact. Voor de lunch worden biologische producten aangeschaft, in 2018 betrof dit ongeveer 30% van de inkoop. Dit wordt waar mogelijk verder uitgebreid.

Bij de inkoop van papier wordt rekening gehouden met de milieubelasting. KWA koopt alleen klimaatneutraal papier in van Canon. Dit is FSC-gecertificeerd papier en er wordt rekening gehouden met andere milieueisen als composteerbaarheid, afbreekbaarheid en levensduur.

KWA streeft ernaar om papierloos te werken, door medewerkers bewust te maken van hun papierverbruik en in te zetten op flexibele werkplekken. Verder hebben medewerkers altijd en overal, via een internetapplicatie, toegang tot alle documenten op de server van KWA.

Afval

Aangezien KWA een dienstverlenende organisatie is, wordt er voornamelijk regulier en papierafval geproduceerd. De hoeveelheid afval wordt niet gemeten.

Zakelijk verkeer

KWA Bedrijfsadviseurs heeft 2 bedrijfs-wagens in bezit. In totaal hebben deze auto's 4.682 liter diesel verbruikt in 2018. De adviseurs maken daarnaast gebruik van privéauto's voor zakelijk gebruik. In 2018 zijn er in totaal 493.513 kilometers gedeclareerd door de adviseurs, waarvoor een vergoeding is uitgekeerd. De CO₂-uitstoot van deze kilometers is bepaald aan de hand van kengetallen.

Pensioenregeling

In 2018 is KWA overgestapt naar een duurzaam werkende pensioenverzekeraar. Omdat eind 2018 de pensioenregeling afliep, moest KWA een nieuwe pensioencontract regelen. Het beschikbaar premiestelsel gaat uit van beleggingen. Bij de keuze van de partijen hebben we, in nauw overleg met de ondernemingsraad, bewust gekozen voor partijen die een duurzame beleggingsportefeuille hanteren. Daarnaast was een belangrijk element dat ook de individuele werknemer de mogelijkheid heeft om (binnen de bandbreedte van het contract) aanvullend zelf te kiezen in welke aandelen zijn pensioenpremie wordt belegd.

Teamleiders aan het woord over duurzaamheid

Wobbe van de Kieboom
(team Energie- en
processtechniek)

Bas Oldenhof
(team Energie- en
processtechniek)

"Bij het begrip duurzaamheid in relatie tot het team Energie en processtechniek, zal menig mens al snel denken aan de energietransitie. En dat klopt. Wij helpen vele bedrijven jaarlijks met het reduceren van hun CO₂, maar ook om water te besparen, stofemissies te verlagen en geluidstraling te reduceren.

Duurzaamheid is echter meer dan CO₂-, water- en geluidreductie. Het gaat steeds meer om een circulaire bedrijfsvoering in het algemeen. Niet alleen binnen de bedrijfsploegen van het bedrijf, maar ook daarbuiten in de hele productieketen. We zorgen dat bedrijven de juiste materialen gebruiken en er goed voor zorgen, bijvoorbeeld door advies over materiaalgebruik in installaties en toe te passen waterbehandeling.

Jildou de Jong
(team Arbo en veiligheid)
"De adviseurs van het team
Arbo en Veiligheid houden

zich dagelijks bezig met de eerste pijler van de duurzaamheidsgedachte: People, Planet, Profit. Bedrijven horen veilige arbeidsomstandigheden te creëren, zodat iedere medewerker iedere dag weer gezond en veilig naar huis kan en uiteindelijk gezond met pensioen gaat.

Het begint vaak met een goede actuele risico-inventarisatie en -evaluatie en een bijbehorend plan van aanpak. Zo kunnen op structurele wijze en op basis van prioriteiten knelpunten aangepakt worden om de werkplek veiliger en gezonder te maken.

Jette Muijsen
(team Milieu en omgeving)
"Duurzaamheid is een
mooi streven en een nobel

uitgangspunt, maar voor team Milieu meestal niet prioriteit één. Team Milieu helpt bedrijven te doen wat ze willen doen en dat ze dat kunnen blijven doen. Uiteraard binnen de wettelijke kaders die daarvoor gelden, maar een betere wereld creëren we hier niet altijd mee. Hoe graag we dat misschien zouden willen, is dat meestal niet realistisch. Natuurlijk bespreken wij met klanten duurzame alternatieven, maar voor klanten geldt dat er geld verdiend moet worden om tot meer duurzame oplossingen te kunnen komen.

Een 'license to operate', een nulsituatiebodemonderzoek, beheersen van lucht-emissies, allemaal producten waarmee team Milieu onze klanten helpt. De leefomgeving beschermen zit hierin verweven, maar is niet altijd prioriteit één. We hebben deze bedrijven in Nederland heel hard nodig en zij hebben ook baat bij een fijne leefomgeving van hun medewerkers.

Linda Gentner
(team KAM-management)
"Het team KAM-management
ondersteunt bedrijven met

specialistische adviezen, gericht op de lange termijn en met duurzaam resultaat. Wij geloven in een gezamenlijke aanpak. Of dat nu gaat om het huidige functioneren van de organisatie in beeld te krijgen, of om visievorming, of de daadwerkelijke realisatie van verandering. Door samen op te trekken met de medewerkers van een organisatie, wordt maximaal gebruikgemaakt van hun aanwezige kennis en ervaring. De beoogde verandering is, ook ons vertrek als externe procesbegeleider, duurzaam geborgd.

Sociale initiatieven 'buiten het werk om'

KWA naar Climate Planet Utrecht

In oktober is een groepje KWA'ers naar Utrecht afgereisd voor de Climate Planet- presentatie. Een wereldbol met NASA-beelden liet ons de rode gebieden zien met de jaarlijkse gemiddelde opwarming van de aarde sinds 1900. Vandaag de dag leven we in een 'knalrode' periode, met nauwelijks gebieden waar opwarming níet gebeurt.

Duurzame verhalen op ons intranet

Op de interne communicatie-app van KWA is een serie verhalen verschenen waarin KWA'ers vertellen over wat zij zelf doen om klimaatverandering tegen te gaan. Onze adviseur Steven gaat bijvoorbeeld zo veel mogelijk met de trein naar klanten en bespaart hiermee zo'n 870 kg CO₂ op jaarbasis.

KWA ondersteunt project

Voedselbank – Arboproof

De Voedselbank Nederland heeft sinds november 2017 een grootschalig Arbo-project. Voedselbanken kunnen zich

aanmelden voor deelname aan het project Veilig Werkende Voedselbanken, waarbij ze worden ondersteund door (gratis) deskundigen bij het inventariseren van mogelijke arbeidsrisico's, via een Risicoinventarisatie & evaluatie (RIE).

KWA heeft in 2018 met succes een RIE opgesteld voor 5 voedselbanken in de omgeving van Amersfoort en hen van advies voorzien. Zo is bijvoorbeeld het risico op een hartaanval bij vrijwilligers van de voedselbank relatief groot vanwege de gemiddelde hoge leeftijd van de vrijwilligers. En hoe zit het nou met het dragen van veilig schoeisel met al die karren met voedsel? Deze en nog andere vragen zijn beantwoord bij de opdracht en gaf tegelijkertijd een leuk kijkje in de keuken. Jildou en Luuk hebben met plezier de voedselbanken bijgestaan in dit traject en kijken terug op een mooie ervaring.

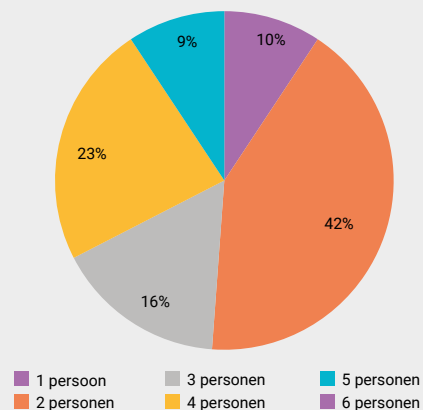
VOEDSELBANKEN.NL

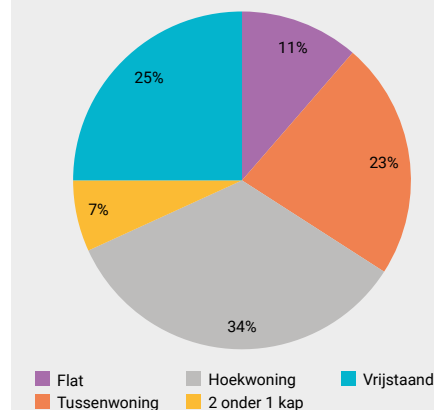
Energietransitie bij KWA'ers

De vraag is, hoe doen KWA'ers het zélf wat betreft de energietransitie? Uit een intern onderzoek naar het energieverbruik van KWA'ers blijkt dat we het best goed doen. 45 respondenten hebben de vragenlijst ingevuld met hun energiegegevens. Dit is 70% van KWA en dus een representatieve steekproef. De samenstelling van de huishoudens bestaat voor het grootste gedeelte (41%) uit 2 personen. De gemiddelde huishoudensgrootte in Nederland bedraagt 2,2 personen. KWA'ers bezitten meestal een hoekwoning of een tussenwoning.

Samenstelling huishoudens KWA'ers

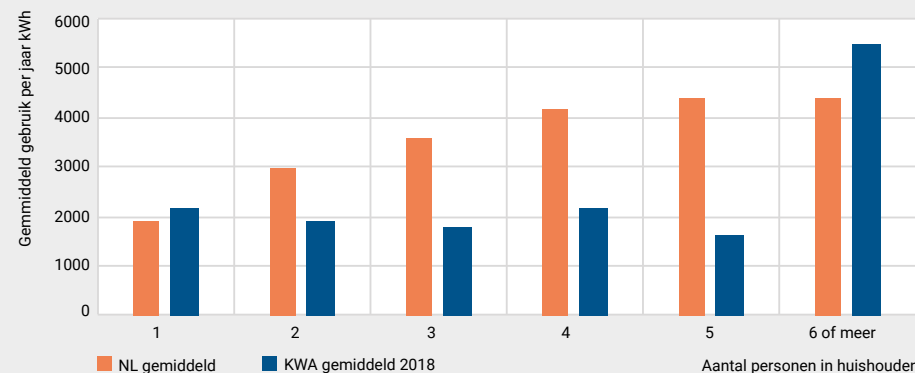
Type woningen KWA'ers

Elektriciteitsverbruik

Het gemiddelde elektriciteitsverbruik van de meeste huishoudens van KWA liggen onder het Nederlandse gemiddelde (behalve voor de zes- of meerpersoonshuishoudens). Met name de vijfpersoonshuishoudens laten het grootste verschil zien met het gemiddelde Nederlandse energieverbruik. Daarna volgen de driepersoons-, tweepersoons- en éénpersoonshuishoudens. De éénpersoonshuishoudens van KWA scoren hoger dan gemiddeld op hun energieverbruik.

Gemiddeld elektriciteitsverbruik

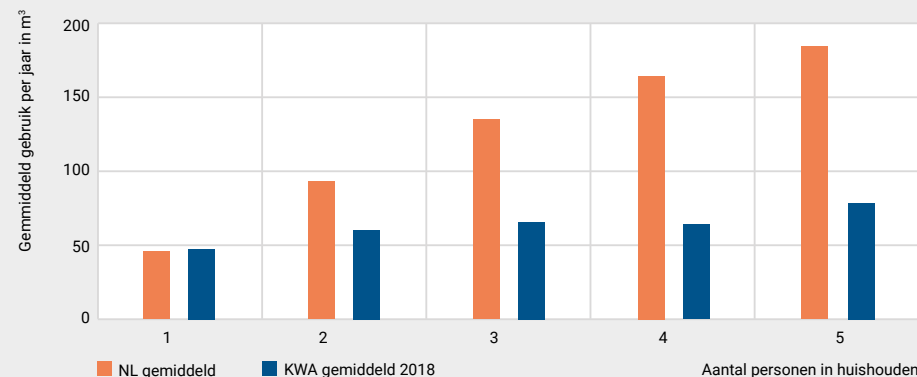

Waterverbruik

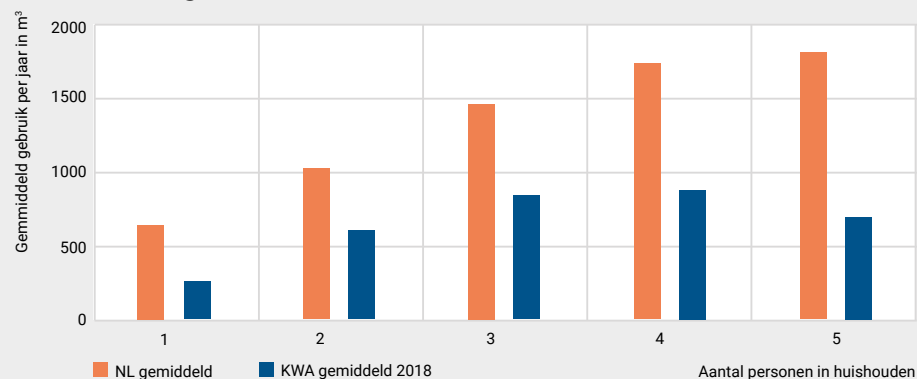
Ook op het gebied van water scoort KWA lager dan het Nederlandse gemiddelde. De vierpersoonshuishoudens doen het op dit gebied beter dan de rest. Daarna

volgen de vijfpersoonshuishoudens en de driepersoonshuishoudens. Het zevenpersoonshuishouden scoort op dit gebied erg hoog. De éénpersoonshuishoudens scoren op dit gebied even hoog als het gemiddelde.

Gemiddeld waterverbruik

Gemiddeld gasverbruik

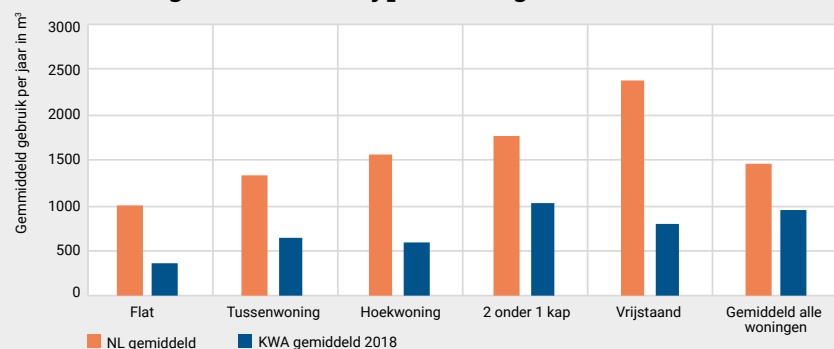

Gasverbruik

Het gemiddelde gasverbruik is berekend per huishouden, maar ook per type woning. In de grafiek is goed te zien dat de vrijstaande woningen en hoekwoningen ver onder het gemiddelde Nederlandse verbruik scoren. De 2 onder 1 kappers scoren evenveel

als het Nederlandse gemiddelde. De éénpersoonshuishoudens zitten met hun gasverbruik ver onder het Nederlands gemiddelde. En de drie- en vijfpersoonshuishoudens zijn zitten net op of net onder het gemiddelde.

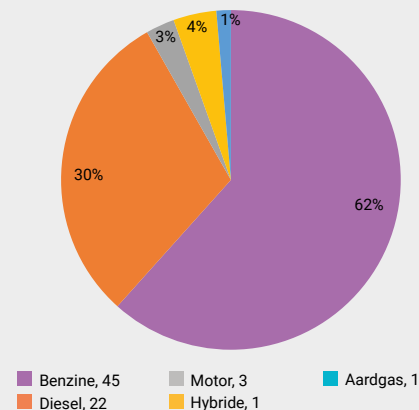
Gemiddeld gasverbruik - type woning

Nog wat feiten

45 KWA'ers hebben samen 73 voertuigen. 62% rijdt een benzineauto, gevolgd met 30% diesel. Er zijn een paar KWA'ers met een motor en een klein percentage rijdt een hybride auto. 15 KWA'ers (33%) hebben samen 222 zonnepanelen, dit is een gemiddelde van 14,8 panelen per dak.

Verdeling 73 voertuigen KWA'ers

Vooruitkijken naar duurzaamheidsinitiatieven 2019

Duurzaamheid is een continu proces en ook in 2019 geeft KWA hier verder invulling aan. KWA heeft voor elk van de 4 duurzaamheidsspeilers in het jaarplan 2019 de volgende initiatieven geformuleerd:

Klanten: in 2019 heeft KWA het speerpunt om de verschillende, afzonderlijke specialismen rondom circulaire economie en duurzame bedrijfsvoering, te bundelen tot één coherente adviesdienst. Met deze adviesdienst geven we voor onze klanten praktische invulling aan hun duurzaamheidsambities, zowel op het gebied van daadwerkelijke uitvoering als op compliance hiervan. Deze adviesdienst is al opgenomen in het verslag.

Vervoer: onze vervoersbewegingen vormen al jaren de voornaamste impact die KWA heeft. KWA wil haar vervoerskilometers duurzamer invullen en waar mogelijk ook, verminderen. In 2019 wordt hiervoor een mobiliteitsplan opgesteld.

Bedrijfsvoering KWA: voor 2019 staat een interne verbouwing gepland om het gebruik van het kantoor te optimaliseren.

In deze verbouwing wordt, in goede afstemming met de eigenaar van het pand, ook bekeken of duurzame gebouwaanpassingen, zoals verbeteren van de isolatieschil en aanpassing van de verlichting, tot een beter energielabel van ons historische bedrijfsgebouw kunnen leiden. In samenloop met de verbouwing gaat KWA actief de bewustwording van het energieverbruik op kantoor vergroten. Ook wordt in 2019 de inkoop van de lunch en de catering van de informatiemiddagen verduurzaamd met fairtrade en lokale producten.

Medewerkers: net alleen op kantoor, maar ook in de individuele omgeving van de KWA-medewerker wil KWA het duurzaamheidsbewustzijn vergroten. In 2019 gaan de KWA-medewerkers onderling de challenge aan en wordt met behulp van een KWA-duurzaamheidsgame gestreden om de titel 'meest duurzame KWA'er'.

Verantwoording

Verslaggevingprincipes

De informatie in dit verslag heeft betrekking op de periode 1 januari 2018 tot en met 31 december 2018. Deze Terugblik wordt jaarlijks uitgebracht.

Reikwijdte

Deze Terugblik beschrijft de activiteiten van KWA Bedrijfsadviseurs B.V, gevestigd in Amersfoort.

Materialiteit

Deze uitgave bevat informatie over de economische, sociale en milieuprestaties van KWA. Met behulp van een materialiteitsmatrix zijn de meeste materiële kwesties van de organisatie geïdentificeerd en geselecteerd. Ook de informatiebehoefte van stakeholders is hierin meegewogen.

Nauwkeurigheid en betrouwbaarheid

De data voor de gerapporteerde milieu- en sociale prestatie-indicatoren zijn verzameld en verwerkt. De weergegeven cijfers zijn gebaseerd op gemeten waarden.

Colofon

Samenstelling Terugblik:

Daniela ter Borg

Marlene Huijjer

Ellen Blok

Robin Sinke

Vormgeving en illustraties:

CXN © 2019